

YEREL YÖNETİMLER VE TURİZME ETKİLERİ

Dr. Şeref TÜR

M.Ü. S.B.M.Y.O., Öğretim Görevlisi

Abstract:

The purpose of this article is to deal with the impact of the local governments' applications on tourism, which were till now not much discussed, but must be. Because these applications have lots of positive and negative effects, some of which attract the tourists to that region or push them away.

I- YEREL YÖNETİM-TURİZM İLİŞKİSİ

Bu çalışma kapsamında turizm açısından önemi henüz tam olarak anlaşılamamış olan yerel yönetim uygulamalarının olumlu ve olumsuz etkileri üzerinde durulacaktır. Yerel yönetim kapsamında il ve ilçe belediyelerinin etkileri ön plana çıktığı için daha çok bu konu üzerinde durulacak, yaşanmış ve yaşanmakta olan gerçek olguların sonuçları incelenerek olumlu yönler ön plana çıkarılacak ve sorunlar için olumlu uygulamalardan yola çıkılarak somut çözüm önerileri getirilmeye çalışılacaktır.

İl ve ilçe belediyelerinin uygulamaları tek başına dar bir çalışma olarak algılanabilirse de gerçekte bu dar bölgelerin uygulamalarının toplamı Türk turizmi üzerinde oldukça büyük etkiye sahiptir. Yaşanmış ve yaşanmakta olan örnekler bunun göstergesidir.

Yerel yönetimler turizm olgusu üzerinde olumlu ve/veya olumsuz pekçok etkiye sahiptir. Turizm bir hizmet sektörü olarak insana hizmet için varolan bir sektördür. Aynı şekilde yerel yönetimler de kendi bölgelerinde bulunan insanlara hizmet için varolan kamu birimleridir. Bundan dolayı yerel yönetimlerin hemen bütün uygulamaları o bölgeye turizm amaçlı gelen insanları da doğrudan doğruya etkilemektedir.

II- YEREL YÖNETİM UYGULAMALARININ TURİZME DOĞRUDAN ETKİLERİ

Yerel yönetimlerin başlıca görevleri yönetimleri kapsamındaki bölgede gerekli altyapı ve üstyapının düzenli ve gerekli olduğu şekilde gerçekleştirilmesinin sağlanmasıdır. Bunun bir kısmını kendi imkanları ile gerçekleştirirken bir kısmını da denetlemekle yükümlüdür. Turist her ne kadar doğası bozulmamış el değmemiş yerlerde tatil yapma isteği duysa da altyapısı olmayan, sağlığını tehlikeye sokacak yerlerde bulunmaktan çekinir.[1] Bu noktada yerel yönetimlerin

görevleri esas olarak başlamaktadır. Yapılan altyapı ve üstyapı çalışmaları sadece o yörenin halkına hizmet etmek için değil aynı zamanda geçici olarak ziyarete gelenleri de etkilemektedir. Bu aynı zamanda ekonomik ve kültürel bakımdan da o yörenin halkını etkilemektedir.[2] Bu aşamada yerel yönetimlerin turizm olgusuna bakış açısı önem kazanmaktadır. Turizmin ekonomik katkısını hiç kimse yadsımazken kültürler arası ilişkilerden doğan kültürel değişiklikler bazı kişilere göre olumlu olarak algılanırken , diğer bazı kişiler tarafından ise bir kültür yozlaşması olarak algılanabilmektedir.

İşte bu görüş farklılığından doğan bir takım uygulama farklılıkları ortaya çıkabilmektedir. Yerel yönetimler de uygulamalarını bu görüş farklılığı doğrultusunda turizmin lehinde veya aleyhinde gerçekleştirebilmektedirler. Örneğin oldukça yoğun bir şekilde yabancı turist çeken bir bölgede turistik restoran açmak isteyen girişimcilere alkollü içki servisi yapmamak şartı ile ruhsat verilmekte ve bu da pek çok soruna yol açmaktadır. Alışkanlıkları dolayısıyla hemen hemen her öğününde bir alkollü içkiyi masasında arzu eden turist açısından bu anlaşılabilir ve kabul edilemez bir uygulamadır ve onu rahatsız eder. Bu uygulama ona "Sen burada istenmiyorsun. Gelmesen daha iyi olur!" mesajını iletmektedir. Ve o da bunu böyle değerlendirir. Çünkü turizm sektöründe hiçbir işletme ya da ülke tek başına değildir, yeterince rakip vardır ve her işletme ve ülke pazar payını arttırmak için rakiplerinin açıklarını kollamakta ve yakaladığında da bunu çok iyi değerlendirmektedir. Eğer bir yerde turist aradığını bulamıyorsa oradan vazgeçmekte hiç tereddüt etmez çünkü bu onun tatilidir ve bunun için çok çalışmış ve onu hak etmiştir. Verdiği paranın karşılığını da almak ister. Hiçbir şeyin onu bu zaman aralığında tedirgin etmesini istemez. Ancak alışkın olduğu içki öğle ve akşam yemeklerinde belirli sebeplerden dolayı masasına gelmezse o da bu hizmeti bulacağı yere gider. Bu nedenle birtakım yasaklar konulurken sonuçları da çok iyi düşünülmelidir. Uygulamada da bunun pek çok olumlu örneği bulunmaktadır ve herhangi bir sorun çıkmadan işletmeler hizmetlerini sunabilmektedir.

Ayrıca gidilen yörelerdeki yapılaşma da turistler için oldukça önem taşımaktadır. İnsanlar her ne kadar tatilleri sırasında evlerindeki konforu arasalar da bunun için doğanın tahrip edilmesini hoş karşılamazlar. Yapılan araştırmaya sonuçlarında el değmemiş doğal güzellikler ve

tahrip edilmemiş tarihi eserler turistlerin ülkemize geliş nedenleri içinde büyük ve çok yıldızlı otellerden daima daha önce gelmektedir.[3] Bundan da anlaşılacağı üzere inşaat ruhsatı verme yetkisi ve imar planlarını düzenleme görevlerini yüklenmiş olan belediyelerin bu konular üzerinde önemle durmaları gerekmekte, doğadan ve tarihi güzelliklerden hiçbir şekilde taviz vermemeleri gerekmektedir. Bugüne kadar bu tam olarak başarılı olmuş değildir. Eğer öyle olsaydı günümüzde "Bu çirkin binaya kim izin vermiş?" türünden sorularla muhatap olunmazdı. Ya da 10, 15 yıl önce varolan portakal, limon, muz bahçeleri hala daha eski güzellikleri ile yerlerinde mevcut olurlardı. Ancak şu anda onların yerlerinde ya çok katlı yazlık konutlar, ya da dev binalardan oluşan çok yıldızlı oteller yer almaktadır. Her ikisi de görüntü kirliliği yarattığı için turizme etkisi olumsuz olmaktadır. Aynı zamanda da gerekli önlemler alınmadığı için denizi ve çevreyi atık suları ve diğer atıkları ile kirletmektedirler. Atık suların yalnızca sezon dışında doğrudan denize verilmesi de yanlış bir çözüm olarak uygulanmaktadır. Bu iki açıdan sakınca yaratmaktadır: birincisi denizi sadece kışın kirletmek bir çözüm değil, ikincisi de herhangi bir arıza durumunda sezonun ortasında da istenmediği halde pis sular denize giren turistlerin gözü önünde hatta onların üzerine akabilir ki bu da iki sezon önce Alanya'da olmuştur. Bu ve benzeri istenmeyen olayların yinelenmemesi için belediyeler tüm önlemleri almak zorundadır. Finansal sorunlar bu konuda bahane edilmemeli ve kaynak yaratılmalıdır. İnsana hizmet için var olan kuruluşların insan sağlığı için gereken tüm önlemleri alması en önde gelen görevleridir.

Altyapıyı oluşturmanın yanında denetleme görevi de olan belediyeler, bu işlevlerini de yeterince yerine getirememekte ya da bu işlev kişisel de olsa kötüye kullanılmakta ve tam olarak amacına ulaşmamaktadır. Yöre halkına ve gelen turistlere hizmet vermek için varolan işletmelerin sağlık koşulları açısından denetlenmesi göstermelik olarak yapılmamalı ya da gereksiz zorluklar çıkarılarak denetleyen kişilere çıkar sağlayacak bir unsur haline dönüştürülmemelidir. Çünkü gelen turist sadece bu küçük ve/veya büyük işletmeler sayesinde döviz bırakmaktadır. Aynı şekilde yapılan denetlemeler de işletmenin içinde bulunan tüketicileri rahatsız etmeyecek bir düzen içerisinde ve hatta hissettirmeden yapılmalı ve denetleme yapıyoruz derken onların yararına olsa bile onları tedirgin etmemelidir. Ne yazık ki bu da pek fazla özen gösterilmeyen bir konu olarak çözüm beklemektedir.

Bu aşamaya kadar aktarılan bilgiler ışığında karamsar bir tablo ortaya konmuş olabilir ancak bütün bu olumsuzluklar bilindikten sonra bir takım düzeltmeler ve düzenlemeler yapılabilir ki bu da yedinci beş yıllık kalkınma planında yer alan yerel yönetimlerle ilgili maddenin hayata geçirilmesi ile gerçekleşecektir.

Buna göre turizm hareketlerinin yoğunlaştığı bölgelerde yerel yönetimlerin ve halkın turizm ile ilgili kararlara katılması sağlanacaktır.[4] Böyle bir kararın uygulanması elbette ki bir anda olmayacaktır. Bu bir eğitim ve anlayış değişikliği sorunudur. Gelen turistlerin yalnızca birtakım tuhaf insanlar olmadıkları, aksine yöre ve ülke ekonomisine çok büyük katkısı olan tüketiciler olduğu bilincinin oluşturulması gerekmektedir.

III- UYGULANMIŞ VE UYGULAMADAKİ ÖRNEKLER

Buraya kadar genel olarak yerel yönetimler ve uygulamalarının turizme etkileri irdelenmeye çalışılmıştır. Bu bölümde ise yurtdışında ve yurtiçinde bu konuda yerel yönetim uygulamalarının örnekleri ele alınacaktır.

Örneğin Amerika Birleşik Devletlerinde turizm örgütlenmesi en tepeden başlayıp, eyaletleri ve şehirleri de tek tek içine alan bir yapıdan oluşmaktadır. En küçük yerleşim birimleri bile bu örgütlenme içinde kendi oluşumuna sahiptir ve yörelerindeki turizm hareketlerini desteklemek için geliştirme ve pazarlama çalışmalarını yürütmektedir. Her bölge daha fazla turisti kendi bölgelerine çekebilmek için kongre ve turizm büroları oluşturmakta, kongre merkezleri inşa etmekte, ücretsiz bilgi paketleri hazırlamakta ve insanların dikkatini çekecek ilginç sembollerini kendisine imaj olarak seçmektedir. Örneğin: New York kendisini "Büyük Elma" olarak tanıtmakta ve Özgürlük Anıtını da sembol olarak kullanmaktadır. benzer bir şekilde Kanada'da da turizm hareketlerini desteklemek için bölgeler ve şehirler benzer çalışmalar yapmaktadır. Her bölgede, bölge turizmini geliştirmek için yönetimin turizmden sorumlu bir oluşumu bulunmaktadır. Her bölge turizm pazarlamasına katkıda bulunmak için yoğun bir çalışma içindedir ve bunun masraflarına da katılır. Büyük Kanada şehirlerinin hemen hemen hepsinde kongre büroları bulunmakta ve çoğu da kendi kongre merkezlerine sahiptir.[5]

Bu konuda ülkemizde de çok olumlu gelişmeler gözlemlenmektedir. Örneğin Antalya Kongre Bürosunun kurulması, İstanbul Kongre Bürosunun kurulma aşamasında olması ve 1996 yılında Uluslararası Lütfi Kırdar Kongre Merkezinin Habitat II kongresi ile birlikte faaliyete geçmesi küçümsenmemesi gereken aşamalardır. Habitat II kongresi sırasında İstanbul Büyükşehir Belediyesinin ve ilçe belediyelerinin katkıları gerçek anlamda destekleyici olmuştur.

Son günlerde yerel yönetimlerin turizmi destekleyici uygulamalarından biri de İstanbul Fatih ilçesinde gerçekleştirilmektedir. Adı geçen belediyenin sorumluluğu altında bulunan pek çok tarihi eser "Fatih Koruma ve Yaşatma Projeleri" adı altında yeniden insanlığa ve Türk turizmine kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bu projeler basit bir restorasyon veya rant

yaratma çabalarının çok ötesinde çalışmaları içermektedir.[6] Bu çalışmalara yöre halkından, mahalle muhtarlarına kadar her kişi ve kuruluş sivil toplum örgütlerinin ve yerel yönetimlerin çatısı altında katılmaktadır. Henüz başlangıç aşamasında olan bu projelerin yakın bir gelecekte olumlu etkileri diğer bölgelerimize de örnek oluşturacaktır. Bu konuda da ilgili belediyenin, Turizm Öğrenci ve Öğretim Elemanlarına açık tanıtım gezileri gibi konuyu kamuoyuna tanıtmak için gerçekleştirdiği faaliyetleri örnek oluşturmaktadır.

Bu gerçekten kapsamlı ve geniş projenin yanında diğer yerel yönetimlerin de uygulanmış ve uygulamakta oldukları oldukça başarılı çalışmalar vardır. Örneğin; 1991 Körfez Savaşı döneminde yaşanan krizi aşmak için Nevşehir ve Ürgüp Belediyelerinin ortaklaşa başlattıkları bir üçüncü yaş turizmi. İki belediye kendi çabaları ve tanıtım çalışmaları ile binlerce turisti kriz döneminde Kapadokya bölgesine getirmeyi başarmışlardır. Yine aynı şekilde Göreme'de bir muhtar mahallesinde bulunan hanelerle anlaşmalı olarak Türkiye'deki okullarda öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencileri birer hafta ailelerin yanlarına yerleştirerek onların bölgede hem tatil yapmalarını sağlamak hem de bölgenin tanıtımına katkıda bulunmaktadır. Pamukkale'de travertenlerin üzerine inşa edilmiş olan otellerin yöre halkı ve yönetimlerinin baskıları sonucunda yıkılmaları da bir başka olumlu örnek olarak gösterilebilir.

VI- SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma kapsamında mümkün olduğunca olumlu örneklerle yer verilmeye çalışılmış ve eleştiriye açık olan örneklerde ise genellemeye gidilmiştir. Bunun nedeni olumlu uygulamalar içinde olan kişi ve kuruluşlara bir parça katkıda bulunmak ancak olumsuz uygulamalarda bulunanları ise incitmeme çabasıdır.

Yukarıda da görüldüğü gibi yerel yönetimlerin uygulamaları turizmi doğrudan etkilemektedir. Bu etkinin olumlu ya da olumsuz olması yetki sahiplerinin turizmi algılamaya veya başka bir deyişle turizm anlayışlarına bağlı olarak değişmektedir. Yerel yönetimlere yetki ve sorumluluklar da o bölgede oturan kişiler tarafından seçimlerle verildiğine göre bu uygulamaların sorumluluğu tek başına yerel yöneticilerde değil aynı zamanda yöre halkındadır. Bu bağlamda turizmin bölgesel olarak ve bir bütün olarak ülke çapında geliştirilebilmesi için turizm olayının önemi öncelikle yöre halkına benimsetilmeli ve tabandan gelen bir baskı ile turizme yönelik uygulamalar geliştirilmelidir. Turizmin ülke ekonomisine olan katkılarının ayrıntıları, küreselleşen ve küçülen bir dünyada tanıtma ve iyi imaj yaratma etkileri, kültürlerarası bilgi alışverişlerine olan olumlu katkıları bu çalışmanın kapsamı dışında kaldığı gibihepsi ayrı birer araştırma ve inceleme konusudur. Ancak halkın yerel

yönetimleri olumlu yönde etkileyebilmeleri ve olumlu bir turizm anlayışına kavuşturulması için bütün bunların yediden yetmişe herkese çok iyi anlatılması ve benimsetilmesi gerekmektedir.

Olumlu turizm anlayışının benimsetilmesi için yoğun bir eğitim programının gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Okullardaki "Turizm" dersleri göstermelik olmaktan çıkarılmalı bu konuda yetkin öğretmenler tarafından dersler anlatılmalı, konunun önemini gerçekten anlaşılması sağlanmalı. Aynı şekilde yetişkinler için de Habitat II kongresinde olduğu gibi yoğun bir şekilde kısa spotlar halinde televizyon kanallarında ve radyo programlarında eğitici yayınlarla yer verilerek turizm olgusu sloganlaştırılmalı. Bütün bunların yanında yerel yönetimlere işgücü yetiştirmek için kurulmuş bulunan üniversitelerin "Mahalli İdareler" bölümlerinde turizme ilişkin zorunlu derslerin yer alması sağlanmalıdır. Bunların yanı sıra halkevlerinde ve yerel yönetimlerin bünyesinde yöre halkına yönelik turizm konusunda ücretsiz meslek edindirme kursları açılarak turizme açılan bölgelerde halkın doğrudan işe yerleştirilerek turizmden faydalanması sağlanarak onların katılımı teşvik edilebilir.

Ancak böyle bir eğitim programından sonra yerel yönetimlerin turizme yönelik uygulamalarının olumlu olması tesadüfi olmaktan çıkarak, daha bilinçli ve daha fazla destek gören bir aşamaya gelecektir. Aksi takdirde yöre halkından kopuk ve kırmızı kaldırım taşlarından öteye gitmeyecektir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- [1]- AĞAOĞLU.O.Kemal.TURİZM ATIRIMLARINDA KAYNAK KULLANIMI VE VERİMLİLİK SORUNLARI. Milli Produktivite Merkezi Yayınları No:520, Ankara, 1994.
- [2]- BAYER, Zekai, Turizme Giriş, İ.Ü. İşletme Fakültesi Yayını No:253, İstanbul,1992.
- [3]- COLTMAN, Michael M. , TOURIS MARKETING , Van NOSTRAND Reinhold, ABD New York ,1989 .
- [4]- Fatih Belediyesi, Avrupa Birliği, Unesco Dünya Mirası Merkezi, Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü, Balat ve Fener Semtlerinin Rehabilitasyonu [İstanbul Tarihi Yarımadası]-, İstanbul, 1998.
- [5]- KARABULUT, Erol "Turizm, Dünya Ekonomisinin Lokomotifliğini Yapıyor", TÜRSAB Dergisi, İstanbul, Sayı:175, Asır Matbaası,Ağustos 1998.
- [6]- SEZGİN, M. Orhan, Genel Turizm, Tutubay Yüksek Öğretim Yayınları, Ankara, 1995.